

PRELOM

Izhaja vsak četrtek
Naročnina letno Din 40—
polletno Din 20—

Uredništvo in uprava:
Šelenburgova ul. št. 7/II.
v Ljubljani

Post. ček. račun št. 10499

Dve leti

Dve leti bo, odkar izhaja »Prelom«, 1. decembra pa je poteklo dve leti, odkar je »Boj«, čigar glasilo je bil »Prelom«, prvič javno nastopil. Dve leti slovenske in v nekoliko tudi splošne jugoslovanske zgodovine se zrealita v »Boju« in »Prelomu«. Pogled nazaj naj nas uči pravega gledanja v bodočnost.

Bojevniške organizacije v Sloveniji so starejše od »Boja«. Pravo bojevniško gibanje pa začelja z ustanovitvijo Združenja borcev Jugoslavije (Boj). Bilo je sicer že pred tem nekaj velikih tabarov, kjer je ljudstvo dajalo duška svoji nevolji nad vladajočimi razmerami. Prirejala in vodila jih je Zveza bojevnikov. Ko jo je JNS vlada prepovedala, so se s starimi bojevniki združili vojni dobrovoljci, vojni invalidi, rezervni oficirji in četniki ter ustanovili skupno združenje s skupnim programom.

Za kakšnimi cilji smo šli? To smo povedali na velikem zboru v »Unionu« 7. januarja 1934. in razvijali pozneje na sto in sto shodih in sestankih po celi deželi in v vsaki številki »Preloma«.

Vodila nas je skrb za ljudstvo in pa strah za državo. V Jugoslaviji je neomejeno vladala skupina poklicnih politikov iz najrazličnejših gnezd, ki so imeli svojo firmo pod značko JNS. Ti so se razglašali za edino državotvorne, vse druge so prekleli v brezno protidržavnosti. Vladalo je nasilje, korupcija, protekcija. Laznjava nacionalistična gesla in pripadnost pooblaščenim organizacijam so bila merilo državljanske vrednosti. Gospodarsko se ni delalo nič ali narobe, ljudstvo je otopelo ali je bilo ustrahovano. Klečeplazništvo je bilo v cvetju. Državna misel je bila na tleh. Nihče si ni upal odpreti ust. (Tega se spomnite, bojevniki, danes, ko jih je toliko glasnih po vsej deželi!) Upali so si samo bojevniki.

Nihče izven naših vrst nas ni podpiral. Od nikogar nismo jemali denarja, nikomur se nismo zapisali. Nobenih obljub nismo imeli od nikogar. Imeli pa smo pogum, podžigan od ljubezni do ljudstva in države. Naš pogum je hitro prešel na široke ljudske množice. Kakor v bitki, kjer krdelec hrabrih potegne za seboj bataljone, divizije, armije. Čez noč je »Boj« postal močan. Tedaj je bil še složen. Bil je up vsega ljudstva, ne samo slovenskega. Ogenj, ki je izhajal iz nje, je segal že v hrvaške in srbske kraje.

Hoteli smo pokret, ki naj zavzame vse ljudske plasti in naj se ne ustavi pred nobeno stranko, staro ali novo. Tega so se ustrašili poklicni politiki. Prva je proti »Boju« nastopila JNS. Črnila ga je v Beogradu, doma pa je prepovedala svojemu članstvu, da bi se vpisovalo v »Boj«. Vodila je proti nam borbo z vsemi sredstvi. Obenem pa očitala, da se zbirajo pri nas pretežno klerikalni elementi. Udarce, ki jih je JNS namenjala »Boju«, smo parirali s silnim domoljubnim navdušenjem naroda, ki je klical kralju in državi, kakor še nikoli prej in ne pozneje. Ne cenzura, ne laži niso mogle tega pojava skriti pred vrhovnimi čuvarji države. Parirali pa smo mnoge udarce tudi z razdorom v vrhovih JNS. V te razpoke smo zabijali nove kline, saj je bilo treba podreti tudi ta stolp nasilja in krivice, da se rešita ljudstvo in država.

»Boj« pa ni bil samo negacija. Imel je tudi svoj lasten, pozitivni program, svoje poglede na narodne, gospodarske in socialne probleme. V času integralističnih gesel, ki so oznanjala popolno in nasilno uniformiranje jugoslovanskih rodov, smo mi imeli pogum, postaviti geslo: dober Slovenec = dober Jugoslovčan, kar pomeni, da ne moreš biti dober Jugoslovčan, če nisi dober Slovenec, da pa tudi

nisi dober Slovenec, če odklanjaš jugoslovansko skupnost. Tako pravilno jugoslovanstvo, ki temelji na bratstvu, enakopravnosti in enakem vpoštovanju pri bremenih in dobrotah Slovencev, Hrvatov in Srbov in ki pravi, da brez Bolgarov družina ni popolna, je odobrilo vse slovensko ljudstvo, do kamor je segel »Boj«. »Prelom« je tej misli ostal vedno zvest. Mnoge bivše tovariše, ki so to misel gromoglasno oznanjali, pa je časti in slave zapeljiva kača sčasoma spravila pod drugačna gesla.

V gospodarstvu smo se od vsega začetka izjavili proti liberalno-kapitalistični anarhiji, za gospodarstvo po načrtu. Vsi, prav vsi, kolikor nas je bilo v vodstvu »Boja«. Morda najglasneje so oznanjali načrtno gospodarstvo tisti, ki so v narodnem oziru zatajili pred meseci »Bojev« program in so se v novi družbi poklonili tudi pred kapitalističnim sistemom liberalne »demokracije«, ki pravi, da se ne da nič napraviti in da naj gospodarstvo »gre, kakor gre«. Kot ocvirek bodi povedano, da se je baš Stane Vidmar najbolj potoeval za stanovsko ureditev države, pa zdaj njegov »Bojevnik« naziva Ljotića za fašista vprav zategadelj. (Seveda premolči, da Ljotićeva stanovščina nima nikake sorodnosti s fašistično, ker jo fašistični korporativizem gradi na gospodarskih panogah in daje v njih delodajalcem enako zastopstvo kot delavcem, dočim so pri Ljotiću stanovci: kmetje, delavci, obrtniki, trgovci itd. in jim gre zastopstvo po številčnem razmerju.) Krepko smo povdarjali tudi združno misel.

V socialnem oziru je »Boj« oznanjal pravico do dela in dolžnost dela za vsakega zdravega človeka. Potoeval se je za zakonsko določitev človeka vrednih najnižjih mezd, pod katere ne sme iti ne delodajalec, pa tudi delojemalec ne. Kapital mora služiti splošnosti, ne sebi. Socialna zakonodaja se mora razširiti in služiti zavarovancem in narodni celoti, ne le lastnemu aparatu. Kmetu se mora pomagati z dvigom cen kmečkih pridelkov, ne z miloščino. To se da doseči z načrtnim gospodarstvom ob sodelovanju kmečkih zbornic za okrepitev notranjega trga in boljše trgovinske pogodbe.

To so samo nekatere točke bojevniškega programa. Vendar glavne. Prepri-

čani smo bili in smo še, da jih more izpeljati samo vlada, ki zavrže liberalno-kapitalistični sistem in izvaja z železno roko in neumljeno poštenostjo znanstveno pravičen gospodarski načrt ob sodelovanju organiziranih stanov in zaupanju ljudstva.

Bili smo že blizu cilja. Obstojal je upravičen up, da bo tudi našo Jugoslavijo srečala pamet, kakor je že mnogo drugih držav. Naš pokret se je začel širiti po vsej Jugoslaviji. Povečini v zvezi z nami, ponekod čisto samostojno, vendar z isto tendenco v glavnih stvareh.

»Boj« ni nikdar bil namenjen samo Sloveniji. (To so nekateri najhrupnejši njegovi oznanjevalci, kakor je kazno, kar čez noč pozabili, ko so se prelevili.) Predobro smo se zavedali, da mora ozdraveti cela država, če naj ozdravi naša Slovenija. Zato smo svojo organizacijo tudi krstili za Združenje borcev Jugoslavije in ne s kakim ožjim nazivom. Začeli smo z javnim delom v Sloveniji, ker nismo mogli hkrati v celi državi. Ves čas pa smo šli za tem, da se ustvari vsedržavno gibanje. Poskušali smo z bojevniškim pokretom v Beogradu in v Zagrebu. Osrednja dobrovoljska organizacija je v začetku obljubljala, da bo šla po naši poti. Invalidi so nam bili zvesti celo do zadnjega. Vendar so bile na delu ogromne sile, ki so se bale enotnega političnega pokreta v celi državi na bojevniški podlagi. Zlasti vladajoča JNS je vse storila, da ga prepreči. Pride čas, ko bo treba tudi to poglavje bolj natanko popisati. Trdimo pa že danes, da je bil zločin nad državo in ljudstvom, da je Uzunovičeva vlada prepovedala razširjenje »Boja« kot politične, nestrankarske organizacije na celo državo, kakor jo je sklenil zbor delegatov »Boja« dne 1. julija 1934. Mi smo že imeli pripravljen teren na Hrvaškem, v Bosni, v Srbiji, Črni gori in Vojvodini. Plamen, ki se je bil zanetil v Sloveniji, bi bil urno objel vso Jugoslavijo. In danes bi bili drugje v državni misli in gospodarskem ter socialnem napredku, kakor pa smo. Strankarska strast, bojazen poklicnih politikov in korupcijonistov za korita je zmagala.

Vendar nismo odnehali. Iskali smo novega načina, da razširimo pokret na vso državo, kakor so nam nalagala pravila, vsi naš zbori in vse naše organizacije, ki so se resnično udeleževale. Ker »Boju« niso pustili, da se enostavno raztegne na vso Jugoslavijo, smo videli izhod v novi vsedržavni organizaciji, ki

Ob koncu leta

Konzorcij »Preloma« bo v prihodnji številki objavil svojo bilanco. Iz nje bo razvidno, kako in s katerimi sredstvi smo izdajali list. Pokazalo se bo, da so ta sredstva bila naročnina in prispevki požrtvovalnih tovarišev, pristašev našega pokreta. Od nikogar drugega nismo jemali. Radovedni smo, če bomo našli kaj posnemalcev in če se bo še kak drugi slovenski list odločil, da javno položi svoje račune.

Težka je stvar, ostati pošten in dosleden. Posebno tudi tisku. Mi smo taki ostali. Zato pa nismo mogli vedno redno izhajati. Trudimo se in upamo — uspešno, da bomo v I. 1936, zopet popolnoma redno izdajali naš »Prelom«. Naložili si bomo novih žrtev. Kdor je za našo borbo, kdor ne vidi drugega izhoda iz gospodarske, socialne in duhovne krize, kakor tistega, ki ga dve leti oznanja »Prelom«, naj nam pomore, prenašati prostovoljno breme, ter vstopi v naš konzorcij ali pa s primernim prispevkom podpre naš Tiskovni sklad. Naročniki, bralci in sotrudniki pa naj nam ostanejo zvesti, kakor smo mi v najtežjih preizkušnjah ostali zvesti našim idejam in našemu gibanju.

Konzorcij, uredništvo in uprava
»PRELOMA«.

Novi naslov: Šelenburgova ul. 7/II.
Ljubljana.

Iz organizacije »Zbor«

Tiskana so pravila Jugoslovanskega ljudskega gibanja »Zbor« kakor tudi navodila za organizacijo s potrebnimi tiskovinami in so na razpolago vsem okrajnim in krajevnim poverjenikom kakor tudi ostalim tovarišem in prijateljem, ki hočejo izvesti organizacijo pokreta.

Glayno tajništvo posluje v Beogradu, Njegoševa ul. št. 1./I.

Za Slovenijo se je obračati po informacije na uredništvo »Preloma«, Ljubljana, Šelenburgova ul. 7/II.

naj bi povezala med seboj vsa sorodna društva in gibanja. Najbližji po svoji ideologiji in po duhu je bil »Zbor«, ki sicer ni bil oblastveno priznan; je pa bil razpreden med inteligenco, pa tudi že med kmeti, zlasti v Bosni in severni Srbiji. Za združenje z nami in z »Zborom« se je potegovala tudi Jugoslovanska Akcija; sklicujoč se na svoja, našim podobna naziranja o gospodarskih in socialnih vprašanjih. Dočim je bilo vprašanje združitve »Boja« in »Zbora« samo formalna, tehnična zadeva, ker nas je spajal isti duh, smo bili glede J. Akcije oprezní, čeprav je tudi ta bila v ostri opoziciji proti JNS in so važni činitelji silno pritiskali na hitro združenje, ki bodi podlaga bližnjih, dalekosežnih prekreto- v v splošni državni politiki. Od J. A. smo zahtevali jasnosti v idejni smeri, zlasti v vprašanju tolmačenja narodnega edinstva ter jamstva o organizacijski sestavi J. A. in izločitvi iz nje vseh elementov, katerih preteklost je v preostrem nasprotstvu z današnjim stališčem J. A., ki hoče skupaj z nami nov vseljudski pokret. Jugoslovanska Akcija je sprejela vse zahteve »Zbora« in »Boja« in se zavezala izpolniti vse pogoje za sodelovanje. Tako je prišlo po dolgotrajnih pogajanjih do oktobrskega dogovora, podpisanega dne 6. oktobra 1934 v Beogradu. Glasi pa se tako:

Dogovor.

Zastopniki ljudskih političnih gibanj in skupin: »Boja«, »Jugoslovanske akcije« in »Zbora« so na sestanku v Beogradu dne 6. oktobra 1934. l. ugotovili, da imajo vsi ti pokreti in skupine iste napore o preteklosti, sedanjosti in bodočnosti države in ljudstva.

Ker zavzemajo ta gibanja po svojih temeljnih načelih enako stališče in se nahajajo v isti borbi in enakih okoliščinah, sklenejo, da bodo čim prej ustvarila novo enotno borbeno politično gibanje na ozemlju vse države na temelju naslednjih glavnih načel:

1. Jugoslovanska ljudska (sh. narodna) in državna edinstvo Srbov, Hrvatov in Slovencev na podlagi ravnopravnosti jezikovne, verske in politične in monarhična oblika vladavine z dinastijo Karađorđevićev na čelu.

2. Obstoječe glavne narodne veroizpovedi so duhovne in moralne vrednote nacije in njihovo sodelovanje v izgraditvi enotnega jugoslovanskega čustvovanja je neobhodno potrebno.

3. Zadrružništvo kot gospodarski sistem je najbolje v stanu, napraviti red v gospodarski in socialni zmedi, ki jo je izzval liberalizem v gospodarstvu, posebno pa na vasi.

4. Gospodarski načrt za vso državo z javno kontrolo glavnih proizvodnih panog v cilju, da se zaščitijo producenti in konsumenti, da se povzdigne splošno narodno bogastvo in da se z zakonito določeno najnižjo mezdo zaščiti delavski stan pred izrabljanjem.

5. Organiziranje vseh stanov, pred vsemi pa kmečkega s ciljem zagotovitve stanovske skladnosti, sodelovanja, družabnega miru in gospodarske demokracije.

6. Poleg političnega zastopstva na temelju splošne, enake in tajne volilne pravice se mora ustanoviti tudi stanovsko gospodarsko zastopstvo kot izraz resničnih gospodarskih stremeljenj širokih ljudskih slojev.

Vsi navzoči zastopniki omenjenih pokretov in skupin prevzemajo dolžnost, da ta dogovor čimprej izpeljejo.

Beograd, 6. oktobra 1935.

Stane Vidmar l. r.,

Dr. Svetozar Spanačević l. r., Ratko Parežanin l. r., dr. Zore l. r., Velibor Jonić l. r., Nedeljko Novaković l. r., Danilo Vulo- vić l. r., ing. Jovan Milosavljević l. r., Luka Kostrenčić l. r., Milan Badžak l. r., Perić l. r., Vladislav Fabjančić l. r., Ljubunčić Hasan l. r.

(Nadaljevanje na 2. str. spodaj.)

»ZBOR«

fašizem — hitlerizem — boljševizem

Od tovariša, ki sodeluje z nami že dve leti pri širjenju našega gibanja na jugu države, zlasti v Srbiji in Bosni, smo prejeli daljši članek, ki ga radi premelega prostora objavljamo danes samo v izvlečku. Op. ur.

Kdor se je poglubil v vsebino naših »Temeljnih načel« in »Smernic«, teh zgodovinskih manifestov in dokumentov Jugoslovanskega ljudskega gibanja »Zbora«, kdor je zasledoval sistematsko pojasnjevanje in razlago našega programa po zborovih glasilih, mora biti na jasnem v tem: po čem in v koliko se »Zbor« razlikuje od povojnih revolucionarno socialnih in nacionalnih gibanj po svetu. Taka gibanja so fašizem, hitlerizem (nacionalni socializem) in boljševizem. Na drugi strani mu je bilo tudi jasno, v koliko in na kateri način je »Zbor« tem gibanjem eventualno podoben.

Ker je to eno izmed važnih vprašanj v naši borbi, tako z ozirom na današnjost, kot na bodočnost, ki prinaša »Zboru« zmago vedno bližje, smatramo za potrebno, da se že sedaj vsaj v glavnih obrisih obrnemo k temu vprašanju.

I.

»Zbor« je samoniklo, samosvojstveno gibanje, je nujnost v razvoju južnoslovanske narodne zgodovine.

Pri tem vprašanju mora biti našemu tovarišu-borcu, pa tudi drugi javnosti predvsem popolnoma jasno, da je »Zbor« popolnoma samoniklo, izvorno gibanje, ki je zraslo edinole iz naših ljudskih in državnih potreb, nadlog in perečih vprašanj. Pojav »Zbora« je nujnost v razvoju jugoslovanske narodne zgodovine ter bi kot tak moral nastati in pričeti z borbo, čeprav ne bi bilo nobenega od gori naštetih gibanj. Jugoslovansko ljudsko gibanje »Zbor« je neločljiva zveza in nadaljevanje v neprekinjenosti naše ljudske in socialne revolucije, ki se je pričela v začetku devetnajstega stoletja in ki se je izražala na razne načine v posameznih krajih Južnih Slovanov: Srbov, Hrvatov, Bolgarov in Slovencev.

Naš tovariš Dimitrij Ljotić je napisal (v časopisu »Zbor« št. 8) o tem sledeče: »Pred vsem: naše gibanje je vzniknilo spontano iz naših družabno-političnih nadlog.

Ni se porodilo v glavi enega ali drugega človeka, ali na enem odrejenem mestu. Pač pa so ljudje dobre volje, na raznih krajih države, drug drugemu neznanj razmišljali o nesreči in nadlogah svojega ljudstva ter prišli ob istem času na isto misel: ni mogoče še dalje sedeti prekrižanih rok; najprej je treba zavzeti odločno stališče napram vsem krivicam in težkočam, na katere se naletijo; to stališče je treba nato kot zastavo razviti in objaviti — in pod to zastavo se morajo zbrati tudi vsi ostali ljudje, ki imajo dobro voljo...

Naše gibanje izvira iz živnega občutja naših težav in naših krivic; iz zavesti, da

tega ni mogoče več prenašati, pač pa da se proti temu moramo boriti; iz zavesti, da je narod zadostno zdrav in močan, da ima zadoštinov, ki se bodo tej borbi do iztrebljenja pridružili.

Čeprav bi ne bilo na svetu fašizma in hitlerizma — od katerih nas odvaja globoka ideološka razlika — bi se naše gibanje v naši državi moralo roditi.

Najmanj pa je tako rojeno gibanje moglo biti pristaš tujih rešitev, tujih metod in tujih izkušenj...

II.

»Ljudsko« pri »Zboru« — »nacionalno« pri fašizmu in nacionalnem socializmu.

Fašizem in nacionalni socializem imata sicer mnogo razlik, vendar je med njima mnogo bistvenih skupnih svojstev. Predaleč bi nas vodila analiza podrobnosti v obeh pokreth, ako bi hoteli podčrtati vse tiste razlike, ki bistveno ločijo Jugoslovansko ljudsko gibanje »Zbor« od teh dveh gibanj. Omeniti pa hočemo samo neke važnejše momente.

Pred vsem ni dvoma, da sta tako fašizem kot nacionalni socializem nastala ponajveč iz socialne reakcije proti nesocialni kapitalistični in individualistični ofenzivi v razvoju evropske družbe zadnjih let. Jasno vidimo, kako se v obeh pokreth pogostokrat nahajajo na istem mestu skrajni levičarji z največjimi kapitalističnimi magnati, ki bi hoteli obdržati svoje pozicije s pomočjo nekakega popuščanja in socialnih olajšav napram delovnemu ljudstvu. Ta dejstva bodo povzročila prej ali slej nove velike spopade in krize v okviru obeh gibanj. Ali z drugimi besedami: ko to ugotavljamo, mislimo, da niti fašizem, niti nacionalni socializem nsta popolna in prava socialna pokreta. Nekateri čisto drugi elementi celo dominirajo tudi danes v njihovi ideologiji in koncepciji.

Jugoslovansko ljudsko gibanje »Zbor« pa je v svoji vsebini bistveno in čisto socialen pokret. In če izreče »Zbor« besedo »narodni« (slovensko »ljudski«), le-ta pri njem ne pomeni morda pojma nekega »nacionalizma« v smislu sredstva ali metode, da bi se ga neki razred ali en del v narodu poslužil v cilju zavojevanja ali nagradenja in zadržavanja kapitala v svoji roki na škodo skupnosti. Pri Jugoslovanskem ljudskem gibanju »Zbor« tisto »narodno« pomeni ljudsko — to pa je nekaj najsocialnejšega, kar si moremo misliti v narodu, posebno slovanskem. To je v bistvu prava slovanska demokracija, resnična demokracija, ki se razlikuje od tiste lažnjive demokracije, v kateri samo en razred privilegiranih in bogatih vlada nad vsemi ostalimi razredi, dokler ne pride do s tem izzvanih spopadov, vojn, revolucij in vsega tistega, kar spremlja take družabne in politične pretrese.

Nacionalizem je pri fašizmu in pri nacionalnem socializmu imperialističen, osvajalen tako na znotraj, kot na zunaj. Pri Jugoslovanskem ljudskem gibanju »Zbor« ne more biti govora o kakim impe-

Ne napisan je ostal ustni sporazum glede izločitve nekaterih ekstremno »nacionalističnih« elementov iz J. A. Do te izločitve je tudi prišlo. Prav tako je bilo dogovorjeno, da se J. A. ne bo širila na Slovenijo. Oktobrski dogovor in ustni sporazum je pozneje OIO »Boja« soglasno potrdil.

Še pred sklepom z dne 6. oktobra je prišlo do razgovorov z Dimitrijem Ljotićem in njegovo skupino okrog lista »Otadžbine«. Razgovore z njim je prvotno vodila samo skupina »Zbor« in naš »Boj«. Duhovna skupnost in enakost pogledov na položaj v državi nam je bil takoj očiten. Vendar je bil Ljotić glede ustanovitve enotne organizacije v začetku mnenja, da je treba delati bolj počasi in najprej duhovno pripraviti razpoloženje, šele na to začetki z organiziranim javnim pokretom.

Sredi teh razgovorov je padel Marseille, dogodek, čegar strahovito dalekosežnost smo vsi slutili, ko smo čuli grozno novice, čegar dejanski pomen z vsemi posledicami pa danes še jasneje vidimo in tudi občutimo. Če je umor v Marseille zadel vso Jugoslavijo in povzročil zmešnjavo v njeni politiki, kako ne bi zadel tudi naših mladih pokretov?

Sicer so še pred 9. oktobrom nekateri neugnani politiki, ki si niso upali odpreti ust pred ustanovitvijo »Boja«, skušali zanesti v naše vrste razdor in nezapanje. Bali so se, da slovensko ljudstvo res ostane v »Boju« in da mu bodo razni strankarski voditelji in voditeljski kandidati sčasoma čisto odveč. To pa bi bil konec njihove karijere in brezbriznega življenja na račun ljudske »zvestobe«. Sklenili so, da morajo »Boj« za vsako ceno ubiti, pa čeprav se z njim ubije up, da bo kmalu kaj bolje. Načrt je bil skovan prav dobro. Preračunan pa je bil na navidezno in računal je s tem, da bo nekateri vodilne bojevnike častihlepje tako daleč zapeljalo, da bodo verjeli mamilom in obljubam strankarskih politikov in začeli »čistiti« »Boj« od tistih, ki so ga ustanovili in s skrajno nesebičnostjo, požrtvovalnostjo in samozatajevanjem pomagali voditi med največjimi težavami novi dobi nasproti, dobi, ki bi prinesla red, zakonitost, pravico in pametno gospodarstvo v državi.

Pred 9. oktobrom intrige iz zunanjih taborov niso uspevale, po 9. oktobru pa vedno bolj in bolj, dokler niso letošnjega 14. aprila dosegle cilja in odsecale »Boju« glavo in dokler ni končno prišlo do

realističnosti. Južni Slovani želijo, da dobijo in obdržijo samo tisto, kar je resnično njihovega, želijo in hočejo unaprediti in olepšati samo svojo last, katero hočejo tako okrečiti, da se bodo ob vsakem času mogli obraniti tujega napada, od katerekoli strani bi prišel. »Zbor« zahteva polno enakopravnost in samoupravo, polno pravico za vsakega člana skupnosti, resnično enakost; Jugoslovansko zanj ne pomeni prikrite hegemonije enega dela naroda nad ostalimi deli. V Jugoslovansku gleda »Zbor« edino mogoče, edino sigurno in edino upravičeno življenje skupnosti Južnih Slovanov: Srbov, Hrvatov, Slovencev in Bolgarov.

III.

Naša stanovska država zasnovana na zadružni družbi s kmeti, poljedelci kot svojo najmočnejšo celico.

Gospodarski in socialni program »Zbora« ima prav gotovo podobnosti s fašizmom, nacionalnim socializmom in boljševizmom. Vendar samo v toliko, v kolikor so ti pokreti podobni socialnim in gospodarskim pojmovanjem in pro-

gramskim načelom samega »Zbora«. V tem oziru je program »Zbora« javno izražen v temeljnih načelih in smernicah. Omenjene podobnosti, kolikor jih je, more vsakdo hitro opaziti, kakor tudi razlike, ki ločijo »Zbor« od drugih gibanj. Samo eno je treba radi večje jasnosti poudariti: kadar govorimo o stanovski državi, to ni tista stanovska država, katero propoveduje fašistični korporativizem, in ne tisto, kar želijo avstrijski fevdalci, magnati in kapitalisti. Naša stanovska država je bistveno zasnovana na zadružni družbi v najpopolnejšem smislu besede. Ona pomeni stanovsko državo s prevladovanjem kmetijskega elementa, toda ne kmeta kot razreda, temveč kot najmočnejše in najštevilnejše, najbolj zdrave in najbolj trezne enote vsega jugoslovanskega ljudstva, ki bo v organski povezanosti z ostalimi celicami družbe (delovnimi stanovi) harmonično funkcionirala in zagotavlja tako ne samo normalen in srečen razvoj ostalim stanovom, marveč bo dajala glavno in bistveno značilnost jugoslovanski državi ter južno slovanski in slovanski civilizaciji.

A. (Beograd.)

Dopisi iz Koroške

Naša je bila Koroška!

Če opazuješ v Celovcu imena nad trgovinami ter imena obrtnikov, advokatov, zdravnikov itd., najdeš po večini slovenska imena. Kar oglejmo si nekaj teh lepih koroških slovenskih imen: Lasnik, Pečnik, Kopajnik, Cimpernik, Adlasnik, Močilnik, Rupnik, Požarnik, Gradnik, Grubelnik, Dobernik, Krasnik, Slabenik, Zamanik, Glančnik, Bašnik, Rubinik, Kozarnik, Nogradnik, Skrižnik, Stružnik, Lesnik, Mačnik, Napotnik, Ravnik, Železnik, Pušnik, Jezernik, Lučovnik, Kutnik, Katnik, Vedenik, Zablatnik, Stukovnik, Antonič, Vrtič, Trampič, Količ, Otič, Amentič, Knapič, Božič, Svetič, Majrič, Škofic, Ribič, Tomič, Krušič, Čmelič, Primožič, Vavpotič, Černič, Košič, Jerolič, Modrič, Lepušič, Ilič, Janežič, Beguš, Sekol, Gradišar, Lemež, Poljanec, Sibic, Ogriz, Slama, Oraš, Mihev, Zorko, Kostajnskec, Zore, Miklav, Miklin, Lesjak, Dragatin, Čavko, Volavšek, Vodusek, Sedmnik, Koren, Korenjak, Jarič, Liseč, Zagajšek, Care, Ure, Užnik, Zima, Murko, Kaspret, Kogelnik, Temešinko, Juh, Prešern, Jeraj, Pasterk, Repar, Čebul, Drozg, Kozorog, Suša, Miltonik, Vran, Hudelist itd.

Popolnoma resnično je: Celovec se redi s slovensko krvjo! Dognali so, da je samo 8000 Celovčanov v Celovcu rojenih, vsi drugi so se priselili. In to so po pretežni večini Slovenci. Tako se godi že stoletja. Prav malo Nemcev bi bilo v Celovcu, če bi vsi priseljeni Slovenci oz. njihovi potomci ostali Slovenci. A na žalost se nam vsi tisoči in desetstisoči Slovencev, ki se priselijo v Celovec, oz. njihovi otroci, ponemčijo!

Nemci nam po mili volji potujčujejo naš narod na Koroškem že dolga stoletja. Nemci so vladali, Slovenci so jim hlapčevali. In tako se godi še sedaj. A more se reči, da se na Koroškem še nikdar ni tako s polno paro germaniziralo, kakor se godi to dandanes. Pravo brutalno barbarstvo je, kakor danes ponemčevalna šola ponemčuje slovensko deca na Koroškem! Ogromno moralnično nasilje

je to! Ne ubijajo Slovencev na Koroškem fizično, pač pa moralnično, s pomočjo šole — ponemčevalnice! Nemci v tem oziru nimajo nobene vesti, so čisto brezvestni in brezsrčni! Čisto hladno, premišljeno in po načrtu ugonablajo naš rod na Koroškem. Ali se naš narod te strašne žaloigre, ki se godi na Koroškem, tudi polno zaveda? Velik moralničen zločin se vrši na Koroškem!

Že Urban Jarnik je rekel, da se narodna meja na Koroškem premakne vsakih sto let za uro hoda proti jugu. Danes gre to še hitreje, ker šola — ponemčevalnica ponemčuje vse Slovence na Koroškem hkrati, ne samo one na narodni meji. Ne nemška krajevna imena po zdaj nemški Koroški in nemška rodbinska imena med nemškimi Korošci pričajo o tem, da je bila nekdanj eela Koroška slovenska, marveč slovenska rodbinska imena ne samo v Celovcu, marveč po vsej sedaj nemški Koroški pričajo o tem. Gori pod Visokimi Turami, gori okrog Brež, po vsej Labodski dolini, v Motniški dolini, v zgornji dravski dolini, v Leški dolini (Lesachtal), po vsej tej sedaj nemški Koroški najdemo vse polno slovenskih krajevnih in rodbinskih imen. Tu najdemo: Gradnike, Javornike, Hlevnike, Jamnike, Razpotnike, Klančnike, Nojsternike, Zvernike, Trebelnike, Plavec, Plesnike, Dolnike, Ladinike itd., itd., in verjetno se pretaka po njihovih žilah pretežno slovenska kri, njihov natural je pogosto čisto slovenski, a po jeziku in mišljenju so Nemci. Jarnik je zapisal že l. 1826. v »Carinthiji«: »Sedanji nemški Korošci so po večini stari gorotanski Slovani, in s Kelti ter s poznejšimi Nemci, predvsem bavarskega pokolenja pomešan narod. Po tistih severnih krajih, kjer sedaj Nemci prebivajo, nosijo gore, reke, potoki, homci, njive, travniki, logi, hiše, vasi dobre dve tretjini slovenskih imen, dokaz, da so nekoč tod prebivali Slovenci.«

Šola -- naš največji sovražnik na Koroškem

Žalostno, pa resnično: šola-ponemčevalna šola je največji in najnevarnejši sovražnik našega naroda na Koroškem.

Kako idealen je vendar poklic učiteljevi. Učitelj-prijatelj naroda; učitelj, ki ljubi narod, ki ima srce za narod, ki spoštuje govornico narodovo, njegovo pesem, njegove šege in navade! — Na Koroškem pa vsega tega ni! Učitelj je sovražnik naroda; učitelj, ki podučuje in vzgaja slovensko deca na Koroškem, prezira, zaničuje in sovraži slovensko govornico in slovensko narodnost! On prezira in zaničuje lepo slovensko pesem, prezira in zaničuje slovensko knjigo. On ne bere in noče brati slovenske knjige, tudi v slučaju, da zna slovensko; noče se potruditi, da bi se pričel književni slovenščini. Nekaj strašnega je vse to!... Učitelj — sovražnik naroda, čigar deca podučuje!

Kako naj ta deca potem vzljubi svojo narodnost in svojo materinsko govornico? Ta deca mora postati za svojo materinščino brezbrizna. Da, še več, prezirati začne svojo slovensko materinščino, nemško se ji zdi nobel in imenitno, slovensko pa manjvredno ali pa celo grdo. Slovenska deca začne nemškutariti, z veseljem, z nekakim ponosom se začne posluževati tujega nemškega jezika!

pogreba. Tisti, ki so po 14. aprilu vodili »Boj«, niso dobili proti pričakovanju nobene nagrade, marveč so se čutili primorane, da se z ostanke svoje vojske priključijo čisto drugi armadi in gredo pod vodstvo, ki jim ukazuje vse kaj drugega, kot so pa poldrugo leto oznanjali. Pa o teh žalostnih zadevah je že pisala 23. številka »Preloma« z dne 31. maja in se bomo nanje vrnili v eni izmed prihodnjih številok.

Najprej pa bomo v prihodnji številki »Preloma« popisali, kako je prišlo do sporazuma v Zagrebu dne 4. decembra 1934. med »Bojem«, Ljotičevo »Otadžbino«, »Zborom« in »Jugoslovansko akcijo« in do izdelave naših temeljnih načel in smernic. Nato pa bomo obrazložili ustanovitev Jugoslovanskega ljudskega gibanja »Zbora« na konferenci v Beogradu 6. januarja 1935., kjer so bili delegati »Boja« Avgust Kuster, Stane Vidmar, Z. Knez, V. Fabjančič iz Ljubljane, Davorin Onič iz Ribnice, dr. Davorin Gros iz Novega mesta ter Mirko Hočevar in Anton Fazarin iz Celja. Včasno vodstvo »Zbora« pa so vstopili s strani »Boja«: Stane Vidmar, A. Kuster, Z. Knez, I. Matičič in J. Prezelj.

(Nadaljevanje sledi.)

Načrtno gospodarstvo in Jugoslavija

(Nadaljevanje in konec.)

Tako smo si v dosedanjih izvajanjih ogledali tudi finančne vire, ki pridejo pri izvedbi načrtnega gospodarstva za državo v poštev. Videli smo, da načrtno urejena organska država ne išče svojih dohodkov v zmanjšanju plač in mezd svojih državljanov, ker ima drugod dovolj virov za to. Ne išče jih pa tudi ne v nepravilno razdeljenih javnih bremenih, temveč jih najde še mnogo bolj vprav v pravično razdeljenih. Naši posredni davki (monopoli: sol, tobak, trošarine: sladkor, bencin, takse itd.), s katerimi so udarjeni vsi delovni sloji, so gorostasni, neposredni davki, ki bi morali zadeti bogataše, so pa mali, toda nepravilno odmerjeni, če gre za domače gospodarstvenike, ali pa nikakršni, če gre za tujce.

Da se gospodarsko osamosvoji, pa ima država še druga sredstva na razpolago. To je predvsem zakonodaja. Na važnost take zakonodaje v našem rudarstvu nas opozarja že g. univ. prof. inž. Pehani Igo (»Tehnika in gospodarstvo« 1934). Zanimivo pa je, da nas je na to spet pred kratkim opozoril celo Belgijec ing. Sleis, ki je pred leti odkril petrolejske vrelce v Maroku (»Politika« 2. nov. 1935). Trdi, da ni Jugoslavija samo prva v Evropi po rudnem bogastvu sploh, temveč da bi imeli pri nas tudi petroleja dovolj, ko ne bi imeli zastarele liberalistične zakonodaje. Po tej, nasproti tujcem naravnost sentimentalni, zakonodaji namreč lahko »iščejo« pri nas petrolej ljudje, ki so člani mednarodnih petrolejskih družb ter imajo kot taki nenavadno velik interes na tem, da ga pri nas ne najdejo! Kakor pred leti Rupalley (»Prelom« 14. septembra 1935) tako nam priporoča sedaj Sleis močno voljo in strokovno delo, delo in zopet delo! Revež pač ne ve, da absorbirajo vse to »delo« pri nas razni — volilni zakoni.

S sodobno ljudsko zakonodajo bi izpremenili tudi razne lažne »nacionalizacije« rudnikov (n. pr. Trbovlje) v resnično narodne in ljudske. Treba bi samo po zakonu predvideti, da mora biti pri vsakem rudarskem podjetju 50% delnic v državnih rokah. Mislimo seveda na načrtno urejeno državo, ne na liberalno kapitalistično, kjer delajo državna podjetja z izgubo.

Da bi se odpravila brezposelnost v rudarskih revirjih, bi bilo treba dvigniti porabo premoga, kar je zopet v zvezi z zakonodajo, ki bi predvsem izvedla v premogovni industriji kolektivno racionalizacijo ter bi po predlogu prej omenjenega inž. Pehanija:

1. skrajno omejila uvoz premoga, oziroma ga sploh prepovedala za vse tiste vrste premoga, katere lahko zamenjamo z našimi;

2. uvedla elektrifikacijo države na ta način, da bi se postavljale termične električne centrale, ki porabljajo premog ter so trikrat cenejše od vodnih, in

3. uvedla predelavo premoga v bencin, bencol, fenol itd., v drugi stopnji pa že v barvila, zdravila in razstreliva.

Slišimo, da je v tej zadnji smeri, — ne vemo na čegavo pobudo in kako, — baje začela s poskusi Trboveljska premogokopna družba. Škoda pa, da se že vsaj pred desetimi leti ni začelo s takimi poskusi. Kajti ti bi bili medtem pravočasno dovedli do intenzivne predelave premoga, tako da ne bi več imele sedanje redukcije dobav premoga za državne železnice nobenih usodepolnih posledic, ker bi bila medtem poraba proizvodnje že preusmerjena drugam.

V zvezi s premogom, pa tudi sicer je vprav ganljivo poslušati mile glasove, ki prihajajo tu pa tam, v posebno svetlih trenotkih tudi iz starostrankarskega časopisja liberalne demokracije, o načrtnem gospodarstvu ali celo stanovskem zastopstvu. Seveda imajo pri tem ti »čisti« politiki pobožno željo, da bi baš oni »izvajali« tako načrtno gospodarstvo ali pa »urejali« državo na stanovski podlagi! Kakor da se ne bi znali resnični in dejanski stanovni sami urediti in izvajati načrtnega gospodarstva brez enih in drugih, ki so kakor eni, tako tudi drugi »uredili« v 17 letih državo tako, kakor smo to opisali v vseh dosedanjih izvajanjih!

17 let so se zgečkali eni in drugi med seboj s centralizmom in avtonomijami, z »demokracijo« in avtoritarnimi režimi, s tem ali onim svetovnim nazorom, z integralnim in sintetičnim jugoslovanstvom, da bi skrili pred ljudstvom svojo pravo pobudo, ki je bila le oblast in žep!

Dokler so bili prepričani v svojo oblast pri centralizmu, so bili zanj. Ko pa so začeli ti dvomiti o svoji oblasti pri centralizmu, so pa njihovi nasprotniki zanj, oni pa proti njemu! Nekod je bila že beseda »hozentregeri« integralno jugoslovanstvo, drugod pa je bila beseda »čitati« smrtni greh proti sintezi jugoslovanstva. Dokler so bili prepričani o svoji večini pri volitvah in v parlamentu, so bili za demokracijo, kakor hitro pa so začeli slutiti, da bi številčna akrobacija ne bila popolna, so za avtoritativen režim, ali pa jim je vsaj postopek, da se zakoni pripravljajo na podlagi pooblastil v komisijah iz pravnih profesorjev in — parlamentarcev, mnogo boljši kakor sam parlamentarni postopek. Teda j kar takoj priznajo, — kar mi vedno trdimo, — da so pri parlamentarnem postopku strankarske strasti huda ovira in da osebni interesi politikov pogostokrat preprečujejo ustvarjajoče delo. Kdaj in kako pa naj bi ga pri parlamentarizmu sploh nehali preprečevati? Pri vsem tem političnem zgečkanju pa je postala Jugoslavija gospodarsko tako zelo nalik koloniji, da je sreča za nas, da se je našla še nekje neka Abesinija, sicer bi bili mogoče vprav mi okusili njeno usodo.

Zato pa, ne, ne! Stanovi so preveč kruto občutili na lastni koži strankarsko po-

litično varuštvo gospodov iz enega in drugega tabora, pa se bodo temeljito premislili, da bi se dali od katerihkoli »urejevati« in jim prepuščati izvajanje načrtnega gospodarstva, katerega niso »čisti« politiki niti znali, niti hoteli v celih 17 letih niti sestaviti, kaj šele izvajati! Saj niso v petih letih znali, niti ne znajo, sestaviti niti gospodarskega sveta, ki ga imamo celo v ustavi!

Stanovi bodo z zadoščenjem vzeli na znanje pozno spoznanje in spregledanje vseh teh gospodov glede stanovskega načrtnega gospodarstva, dvomijo pa zelo o odkritosrčnosti vsega tega. Če pa je spoznanje vendarle odkritosrčno, in bi ti prišli do njega kot nesebični rodoljubi, potem bo zmanjšalo pokoro za njihov greh, če bodo kot priprosti člani vsak svojega stanu in politični upokojeanci dobrohotno spremljali prizadevanja mladih in novih, — ne samo prenovljenih ljudi, da spravijo od onih zavrženo gospodarstvo z načrtom na pravo pot.

Načrtno gospodarstvo pa je nemogoče, če nimamo najprej izvedene organizacije svojega gospodarstva in vseh gospodarskih stanov. Saj nima svoje stanovske in gospodarske organizacije niti najštevilnejši v naši državi — kmečki stan. Če vidimo, da je naš kmet v borbi z močnejšim industrijskim kapitalistom podlezel, je prvi pogoj za poljedelski napredek zagotovitev poljedelčevega položaja. Po naši sedanji socialni strukturi stoji proti mnogokrat močnejšemu industrijcu poljedelec — posameznik. Pri nas ima industrija skoraj ves zasebni kapital v svojih rokah. Moč, ki izhaja iz tega kapitala, zavaja merodajne, da ravnajo s poljedelci kot z manjvredno vrsto človeštva in da se pričenjajo na nje ozirati šele sedaj, ko se radi slabega kmečkega položaja začena slabo goditi tudi kapitalistom. Zato pa se ti ne bodo bavili s poljedelstvom delj, kot je potrebno, da sami sebi zboljšajo položaj. To pa seveda ne zadostuje za napredek našega poljedelstva.

Če vzamemo v poštev, da je ogromna večina našega prebivalstva še poljedelska, da pa igra v javnem življenju samo postransko vlogo, je jasno, da leži vzrok v desorganiziranosti poljedelca. Če bi se ta ne boril več za svoj obstanek kot posameznik temveč kot član organiziranega stanu, bi bil njegov položaj čisto drugačen. Kakor za kmeta pa velja to sploh za malega človeka, kajti enako desorganiziran je n. pr. tudi umstveni delavec, državni in zasebni nameščeneec, kar se je posebno jasno pokazalo pri vsakem reduciranju plač in mezd.

Ker danes nimamo osrednje kmetijske organizacije in niti ene takšne pokrajinske, zato dejansko tudi nimamo ustanove, ki bi skrbelo za napredek kmetijstva in njegove prilagoditve sedanjim razmeram. A prav v kmetijstvu je za enkrat glavni dohodek našega naroda in če pada ta dohodek, potem padajo tudi dohodki vseh drugih stanov. Zato je organizacija kmetijstva v kmetško zbornico in obvezne zadrage predpogoj za izvedbo načrtnega gospodarstva in naše gospodarske osamosvojitve.

Take sadove rodi šola na Koroškem.

Dokler bo slovenska deca na Koroškem morala pohajati v take šole, dokler jo bodo vzgajali učitelji, ki prezirajo in sovražijo vse, kar je slovensko in sploh vse, kar je slovansko, na Koroškem ne bo bolje. Toliko časa bo naš rod v Korotanu nazadoval in propadal, in sicer vedno hitreje in hitreje, čim dalje se bo to vršilo. Kakor se tudi kamen vedno hitreje vali po gori navzdol.

Nekje na Koroškem so otroci učitelja prosili, da bi tudi slovensko zapeli. Slovenski otroci na Koroškem morajo namreč v šoli samo nemško peti, kakor je sploh cela šola popolnoma nemško organizirana, in je velika laž, če se te šole imenujejo utrakvistične ali dvojezične! Slovenščina se uporablja samo v začetku kot zasilno sredstvo. Kakor hitro pa učitelj zapazi, da ga otroci tudi že nekoliko nemško razumejo, takoj začne z njimi nemško govoriti! To se zgodi že po nekolicah tednih po vstopu v šolo, če otrok kaže nadarjenost. — Kako lepe so koroške slovenske pesmi! Kako jih celo tujci občudujejo! A v koroških šolah se ne smejo peti! Omenjeni učitelj je odgovoril otrokom: »Tako daleč še nismo, da bi v šoli slovensko peli!«

Učitelji otrokom grozijo, da bodo zaprti in kaznovani, če bodo v odmorih med seboj slovensko govorili.

Učitelji od slovenskih otrok zahtevajo, da morajo tudi zunaj šole nemško pozdravljati in sicer: Grüss Gott! Hudujejo se nad otroci, ki tega ne storijo in jih tudi kaznujejo.

Otrokom izposojujejo samo nemške knjige za čitanje. Slovenske mladinske knjige, slovenski mladinski listi za koroške šole ne eksistirajo. Da, zgodil se je celo slučaj, da je učitelj slovenske mladinske knjige, ki jih je naročil in oskrbel za šolo krajevni šolski svet — sežgal!

Ta ali oni se je že čudil, da si Slovenci na Koroškem dopisujejo večidel v nemškem jeziku. Večina dopisnic in pisem, ki so jih med vojno pisali koroški slovenski vojaki, je bila pisana v nemščini. Nekaj tako intimnega kot so zasebna pisma in dopisnice — pa v tujem jeziku! A kdor pozna koroško šolo, se ne bo čudil. Saj slovenski otrok, ko pride iz koroške ponemčevalnice, ne zna ne slovensko brati ne pisati! Ta šola je strup za naš narod na Koroškem!

IVAN ROZINA

barve in laki
Ljubljana
Tyrševa c. 14

Velika zaloga šolskih, študijskih in umetniških barv ter čopičev vseh vrst po najnižjih cenah.

Stalna zaloga vedno svežega mavca (gipsa).

Franjo Francevič:

Dedek pripoveduje leta 2500.

Povest, ki vam jo bom, dragi otroci, sedaj povedal, je povest iz davnih dni. Od takrat je ta povest, ko naša lepa in mogočna Jugoslavija še ni segala daleč doli do Črnega morja in na severu še tudi niso bili vsi južni Slovani v svoji lastni državi. Bilo je nekako tedaj po prvi veliki vojni, ko so se zjedini južni Slovani od Ohridskega jezera gori do sivega očaka Triglava. Tedaj je nastala današnja Jugoslavija, v katero so se polagoma izlili vsi južni Slovani od Severnih Alp do Črnega morja. Takrat so bili hudi časi za naše pradede. Celih 10 let so se nepretrgoma vojskovali na raznih frontah za svobodo svoje rodne zemlje, katera je bila podjarmljena po tujih narodih. Vsi moški, ki so bili količkaj sposobni za orožje, so morali na vojsko. Mnogo junakov je padlo v tedanjih osvobodilnih bojih in le redki so se povrnili na svoje domove. Tisti, ki so ostali živi in so se vrnili, so bili tako izmučeni od vojnih naporov, da so utrujeni popadali pri svojih dvorih. Niso se brigali, kaj se godi na njenih mejah. Bili so prepričani, da so za svojo domovino Jugoslavijo toliko doprinesli in zanjo toliko storili, da bo lahko v bodoče prosperovala samo od njihovih junaških dejanj. Tudi za meje svoje domovine se niso več brigali,

mislili so, da so v dolgi vojni sovraga tako temeljito premagali, da se ni več bati, da bi vdiral preko mej v domovino južnih Slovanov. Ali, otroci moji, videli boste dalje, da so se v svoji lahkomišelnosti kruto varali in da so morali radi te svoje zmote zelo veliko trpeti. Preko mej so namreč pošiljali njihovi sovražniki, pregnani iz njihove zemlje, hudobce v človeških podobah, ki so med brati netili preprij in nezadovoljstvo, da so tako slabili silno udarno moč južnih Slovanov. Najstrašnejša nesreča pa je bila tedaj za naše pradede neka strašna žival, ki se je prithotapila preko meje in se je naselila v temnih slovanskih šumah. Ta žival je bila nekakšen zmaj, ki so ga naši pradede imenovali korupcija. Imel je ta zmaj baje sto glav in je bil strašna šiba božja za vse ljudstvo, ki je bivalo po jugoslovanski zemlji. Ta zmaj je širil strašen smrad daleč na okrog, njegova hrana je pa bila prava človeška kri. V tisočih in desetisočih so tedaj naši pradede hirali in počasi umirali, ker jim je krvoses izpil kri, potrebno za njih življenje, in ni bilo takega skrivališča, kamor ne bi bil lizal ogabni jezik te strašne pošasti. Pri vsej tej narodovi nesreči je bilo gorje še toliko večje, ker je ta pošast skotila več mladičev, ki so bili prav tako požrešni in so se, iskajoč hrane, razlezli po celi Jugoslaviji. Ti mladiči so se posebno radi držali v skrivali-

ščih večjih mest in so sesali narodovo kri, da je bilo strah in groza. Ves narod je bil že popolnoma izhiran, bil je obupan in med njim se je začelo gojiti grdo sovraštvo. V tem strašnem obupu in sovraštvu so se pričeli sovražiti med seboj celo bratje, tako da so bili bratomori na dnevnem redu. Že je kazalo, da bo od teh vampirjev poginil cel narod, ki je bil sicer narod junakov med narodi imenovan. Nihče si že ni upal več dvigniti roke proti tem pošastim, kajti mnogokrat je zadostoval samo tak poskus in že je bil predrznež mrtev. Narod junakov ni upal več, da se bo rešil strašnih vampirjev in je klaverno čakal svojega pogina. Toda glejte, deca, tudi tukaj se je zgodilo po našem starem lepem pregovoru: Kadar je največja sila, je božja roka najbolj mila. Prav tedaj je prišel v lepo slavonsko mesto Osijek pogumen junak, ki mu je bilo ime Maurovič. Ta se je ponudil, da bo pokončal največjo pošast, ki biva v slavonskih šumah. Nihče med narodom junaku tega ni verjel, ker so tudi drugi že preje tako govorili, vendar pošasti niso ničesar napravili. Maurovič pa je bil cel junak, kakor da se je po božji milosti steklo vanj vse junaštvo nekda j tako z geslom: »S pravičnim je Bog«, odšel nad strašnega zmaja. Pošast je stegnla proti njemu vseh svojih sto ogabnih glav, bruhala vanj žveplo in smrad, opletala je okrog njega s svojimi stoterimi

repi in repki, toda to pot zaman. Junak Maurovič je mahal s svojim težkim mečem na desno in levo, počez in navzkriž, njegov težki meč je kresal ogenj in strašne glave so se trkljale pred noge rešitelju naroda. Ko je posekal največjo glavo, se je strkljala proti vozu, v katerem so bili vpreženi bistri lipicanerji, in le hitrosti iskrih konjičev se je imel voznik zahvaliti, da ga ni preveč obrizgala smrdljiva kri poginjajoče pošasti.

Junak Maurovič je zmagal, pošasti je posekal vseh sto glav, ki so ležale pred njegovimi nogami. Ljudstvo je pa po dolгих letih zopet prosto zadihalo in zavrisovalo je od veselja, kajti sedaj je dobilo dokaz, da tudi slični vampirji, ki še živijo po širni domovini, niso neranjivi; pričel jih je vneto pokončavati in jih je končno popolnoma pokončal. Od tistih dob se je v narodu naselilo blagostanje, zadovoljstvo in sreča in bratje so se začeli zopet ljubiti med seboj, kakor že prej v starih davnih časih. Blagostanje naroda pa se je večalo in večalo, tako da je postala Jugoslavija srečna in mogočna država zadovoljnih in srečnih jugoslovanov, v kateri ima vsak svoj veliki kos dobrega belega kruha.

Mauroviča pa, kakor otroci sami dobro veste, šteje jugoslovanski narod med svoje največje junake.

